

Research Paper

Villa Garden Tourism and Rural Garden Cafes on the Outskirts of Urmia from the Perspective of the Power Relationship between the City and the Village

Taqhilou Ali Akbar^{*1}, Soltani Nasser²¹ Associate Professor of Geography, Urmia University, Urmia, Iran² Assistant Professor of Geography, Urmia University, Urmia, Iran

10.22080/jtpd.2021.18408.3254

Received:

March 23, 2020

Accepted:

December 30, 2020

Available online:

March 18, 2021

Keywords:

Villa garden, Garden cafe restaurant, Rural tourism discourse, Urmia, Iran.

Abstract

Confirming the hypothesis, tourism is a factor in rural development, especially on the outskirts of cities, which is a bit difficult and complex. In this study, it is assumed that tourism in the garden of the villa and the cafe restaurant in the form of discourse has protected the power relations in the city and the village and helped redistribute urban capital. In general, this type of tourism is not a positive function in the development of villages in the study area. In this research, discourse analysis is a suitable methodology for studying the relationship of tourism target villages of Imamzadeh, Band, Gog Tapeh and Burhanloo with Urmia metropolis. The results show that the principles of sustainable development and ideology played a role in formulating the rural tourism discourse of the garden villa and café. The results also suggest that rural tourism discourse has served the interests of the private sector by undermining the interests of the public sector. And this transition has been accomplished through mechanisms such as expropriation and problem-building. Of course, the assumptions of this research can be studied in the different political, social, economic and ideological structure of Iran as well.

Extended Abstract

1. Introduction

As the concept of tourism evolves, new tourism destinations and goods emerge and emphasize rural areas and rural tourism goods. This type of tourism, especially on the outskirts of big cities, is

seen as a rural development strategy. Many researchers believe that tourism has created employment and income for the villagers and has become an important rural development strategy in the 21st century.

* **Corresponding Author:** Taqhilou Ali Akbar

Address: Urmia University, Urmia, Iran

Email: a.taghilo@gmail.com

Tel: +98912-741-2692

Villages on the outskirts of the city of Urmia have long played an important role in the production of agricultural and food products in the region and country, and today the landscape of these settlements has changed drastically and has become a resort town for seasons. In this area, recreational-tourist constructions have expanded dramatically in the last decade, where agricultural and garden lands have been divided into small lots to build second homes, gardens, cafes, restaurants, garden pools for personal use as rural tourism development. However, what has spawned tourism commodities in the region is its relation to the urban political and economic power network that has expanded geographically despite legal restrictions to change the rural landscape.

Borrowing Foucault's (1980) knowledge and power perspective with the discourse analysis approach, we examine the issue of "tourism and city-village relations" in the target villages of the Urmia metropolitan margin. On this basis, the results of rural tourism studies were not inspired, and the rural development did not happen but rather a board of specific discourse has provided a context for the redistribution of wealth through the production of special socio-economic knowledge. Therefore, it is assumed that tourism discourse served as a key in producing the ideal knowledge for conquering rural areas in favor of neoliberal capitalism and that local 'discourse of resistance' had no decisive form. To examine this claim, we emphasize two issues in this article: 1- What are the propositions and local ordinances of the Villa Gardens, Second

Rural Houses and Restaurant Cafes, and 2- What are the local implications of this form of tourism for the city of Urmia and its destination villages? In examining these two issues, interviews with local experts and rural people are first conducted to extract statements and verdicts. The following questions will then be answered for the second part by interviewing villagers and analyzing the content of tourism development documents. Questions include: How is tourism interest distributed among stakeholders? 2. What is the role of rural and out-of-town public rights in the production and consumption of tourism goods? And finally, based on the underlying assumptions of the paper, what are the mechanisms for redistributing the interests of urban capitalism from rural tourism to the urban periphery of Urmia?

2. Methodology:

We chose discourse analysis as an appropriate way to clarify social, political, paradigms, and goals. Discourse analysis in tourism has been widely used and is nowadays an attractive method in tourism by researchers. In this paper, the required information was collected using documentary and field method. In the documentary method, various tourism development plans, development plans, constitution and laws of Iran development plans have been examined in context. Semi-structured interviews were conducted with 16 villagers and 20 Garden Villa owners to complete the documentation and provide examples. In addition, five experts in rural geography, urban geography, political geography and geography of tourism planning have been used in two stages to formulate the key

questions of extracting propositions and sentences for shaping the discourse of rural tourism on the outskirts of Urmia. Harvesting sample to study the distribution and area of Garden Villa and its density, a surface sampling method was used, based on the amount of land and homogeneity of distribution for each village. According to the distribution of the gardens, the area of the surface samples was as follows: 21 hectares in the village of Imamzadeh, 34 hectares in Gogtape village, 26 hectares in Borhanlu village and 33 hectares in Band village. Surface sampling was done randomly by throwing stones on the map of the area.

Interviews with experts form another part of this article's information sources. Eight experts from government agencies in Jihad-e-Agriculture, Natural Resources and Urban Planning were used to answer the question of "Tourism formation mechanisms of gardens and garden restaurants". The number of these experts is determined to base on the results of the interview and saturation of the opinion. Since the restaurants are scattered in two villages; therefore, 30 samples were selected from the Band and Imamzadeh villages to study the garden café restaurant. The sample was selected randomly using Morgan table.

3. Results and discussion

The results of interviews with garden owners, garden cafes and villagers show that the benefits of investment opportunity, employment, income generation, and value added capital production, food production, recreation, entertainment and psychological well-being among their stakeholders are in line

with their rights. Monitoring the results of interviews with 30 people in the Garden Café according to Table 5, shows that their average occupancy in rural areas equals 2173.3 square meters with a total area of 65200.5 square meters of rural areas and occupies water, electricity and gas and their land and water services. In addition, it uses the countryside landscape; it has no public interest in the countryside but it does provide the public interest outside the village and the private sector.

The mechanisms of Garden Villa's tourism discourse and the garden cafés are in the redistribution of urban capital, expropriation, land segregation, law and rent, and the problematic mechanisms that have contributed to the development of such tourism.

The results show that the principles of sustainable development and ideology have played a role in shaping the rural tourism discourse of Garden Villa and the café. The results also indicate that rural tourism discourse has undermined public rights for the benefit of the private, and this transfer has been accomplished through mechanisms such as expropriation and problem-solving. Of course, the assumptions of this research can also be studied in the different political, social, economic and ideological structure of Iran.

4. Conclusion

In this article, tourism as a discourse of city-village relations has led to urban-rural exploitation relations. In addition to complementing the exploitative discourse of city-village relations, it is argued that the literature and principles of sustainable development in the political, economic,

social, and ideological structure of Iran are effective in shaping the discourse of the Baghivila and the Garden Café restaurant. This type of tourism has not only contributed to rural development but has weakened its public rights by lying and renting. Of course, the assumptions of this research can also be studied in the different political, social, economic and ideological structure of Iran and its accuracy is further revealed. It is suggested to examine the role of ideology in the formulation of tourism discourse in different countries

گردشگری باغ ویلا و کاه‌رستوران‌های باغی روستایی حاشیه شهری ارومیه در بوته رابطه قدرت شهر و روستا

علی اکبر تقیلو^{۱*}، ناصر سلطانی^۲

^۱ دانشجویار گروه جغرافیا، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران
^۲ استادیار گروه جغرافیا، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران

10.22080/jtpd.2021.18408.3254

چکیده

تائید فرضیه‌ی گردشگری، عامل توسعه‌ی روستا است، خصوصاً در حاشیه‌ی شهرها، کمی دشوار و پیچیده است. در این تحقیق، فرض بر این است که گردشگری باغ ویلا و کاه‌رستوران باغی در قالب گفتمان، از روابط قدرت در شهر و روستا محافظت و به بازتوزیع سرمایه‌ی شهری کمک کرده است. به‌طورکلی، این‌گونه از گردشگری در حاشیه‌ی شهر ارومیه در توسعه‌ی روستاهای مورد مطالعه، نقش مثبتی نداشته است. در این تحقیق، تحلیل گفتمان به‌عنوان یک روش‌شناسی مناسب برای مطالعه‌ی روابط روستاهای امام‌زاده، بند، گوگ تپه و برهانلو با کلان‌شهر ارومیه با ماهیت گردشگری به کار گرفته شده است. نتایج نشان می‌دهد که اصول توسعه‌ی پایدار و ایدئولوژی، در صورت‌بندی گفتمان گردشگری روستایی باغ‌ویلا و کاه‌رستوران نقش داشته است. همچنین گفتمان گردشگری روستایی، موجب تضییع حقوق عمومی به نفع خصوصی شده است و این انتقال از طریق سازوکارهایی مانند سلب مالکیت و مسئله‌سازی انجام گردیده است. البته فرضیه‌های این تحقیق را می‌توان در ساختار سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و ایدئولوژیکی متفاوت با ایران نیز مطالعه نمود و صحت‌وسقم آن را بیشتر آشکار کرد.

تاریخ دریافت:

۴ فروردین ۱۳۹۹

تاریخ پذیرش:

۱۰ دی ۱۳۹۹

قابل داندود از تاریخ:

۲۸ اسفند ۱۳۹۹

کلیدواژه‌ها: باغ‌ویلا، کاه‌رستوران باغی، گفتمان گردشگری روستایی، ارومیه، ایران.

۱ مقدمه

(Oska & Hadzi Naumova-Mihajlovska, ۲۰۱۵). این‌گونه از گردشگری، خصوصاً در حاشیه‌ی شهرهای بزرگ به‌عنوان یک استراتژی توسعه‌ی روستایی نگریسته می‌شود (Wen-jun, ۲۰۰۰) که طی آن محصول گردشگری روستایی پیرامون شهرها شامل؛ خانه‌های دوم، ویلا باغ‌ها،

در پی تحولات مفهوم گردشگری، مقصدها و کالاهای جدید گردشگری در حال شکل گرفتن است که بر مناطق روستایی و کالاهای گردشگری روستایی تأکید دارد (Danil

* نویسنده مسئول: علی اکبر تقیلو

آدرس: گروه جغرافیا، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران

ایمیل: a.taghilo@gmail.com

تلفن: ۰۹۱۲۷۴۱۲۶۹۲

چشم‌انداز روستایی، گستره ی جغرافیایی وسیعی یافته است.

مرور ادبیات گردشگری روستایی نشان می‌دهد که این فعالیت، نتایج مثبت و منفی زیادی داشته است (Randelli et al, ۲۰۱۹, Cucari, ۲۰۱۴) در بسیاری از مواقع و مناطق در حوزه ی اقتصادی و کالبدی نتایج مثبت و در بعد طبیعی و اجتماعی- فرهنگی(علی قلی زاده، ۱۳۹۸) نتایج منفی داشته است(صارمی و همکاران، ۱۳۹۹)؛ اما نتایج اقتصادی مثبت در حوزه‌های روستایی به‌سادگی نبوده و دارای چالش مهمی بوده است (Visentin & Vallerani, ۲۰۱۸)؛ اما تعداد کمی از مطالعات وجود دارد که (Cheng & Zhang, ۲۰۲۰) گفتمان گردشگری را به‌عنوان ضرورت اقتصادی- اجتماعی باز توزیع سرمایه‌داری نئولیبرالیسم مطالعه نمایند که به‌صورت زیرکانه فضاهای جغرافیایی روستایی را در شکل کالای گردشگری به مدار گردش سرمایه رهنمون می‌سازد و ارزش‌افزوده کالای گردشگری روستایی را به‌سوی شهرها روانه می‌نماید و بخش بسیار ناچیزی را در روستاها رسوب می‌دهد. این روند، گردشگری پایدار روستایی را به یک مسئله ی اساسی تبدیل کرده است (Zhang & Chan, ۲۰۱۹) که مطالعه ی آن را ضروری می‌سازد.

با قرض گرفتن دیدگاه دانش و قدرت فوکو (۱۹۸۰) با رویکرد تحلیل گفتمان (Laclau & Mouffe, ۲۰۱۹, Wight, ۱۹۸۵) مسئله ی «گردشگری و روابط شهر و روستا» را در روستاهای هدف گردشگری حاشیه ی کلان‌شهر ارومیه، مورد بررسی قرار می‌دهیم. بر اساس این مبنا و با الهام از نتایج مطالعات (Maroto-Martos & et al, ۲۰۲۰)، گردشگری روستایی در راستای توسعه ی روستایی نبوده است؛ بلکه در هیئتی از گفتمان خاص، زمینه را با کمک تولید دانش اجتماعی و اقتصادی ویژه، محلی برای باز توزیع ثروت فراهم ساخته است. از این رو، تغییرهای ظاهری در کالبد، درآمد و شغل را نمی‌توان به‌عنوان مصادیق توسعه به واسطه ی گردشگری نسبت داد؛ بلکه شکل دیگری از اعمال قدرت سرمایه‌داری شهری در فضاهای روستایی است که طی آن منابع محلی مانند آب، انرژی، اقلیم، اراضی مرتعی، چشم‌انداز، فرهنگ، امنیت و اراضی زراعی و باغی^۱ که در قانون اساسی جزء

مزارع کشاورزی (Evgrafova & et al, ۲۰۲۰)، کوهنوردی، بوم‌گردی، پرندنگری (Ayhan & et al, ۲۰۲۰)، سوارکاری، فرهنگ و آیین‌های محلی، به اذعان برخی از محققان (Lgic & et al, ۲۰۲۰) به‌عنوان کالای قابل عرضه جهت تولید پول، ثروت، شغل و مزایای اقتصادی دیگر برای روستائیان است و موجب هم‌افزایی توسعه ی روابط شهری و روستایی می‌شود. بسیاری از محققان بر این باورند که گردشگری باعث ایجاد اشتغال و درآمد به روستائیان است و به‌عنوان یک استراتژی مهم توسعه ی روستایی (taghilou & et al, ۲۰۱۷, Gao & Wu, ۲۰۱۸) در قرن ۲۱ بدل گشته است.

در منطقه ی مورد مطالعه، روستاهای امامزاده، برهانلو، گوگ‌تپه و بند در مسیرهای ارومیه- اشنویه، ارومیه-مهاباد، ارومیه- سرو (ترکیه) به سبب داشتن اماکن فرهنگی، چشم‌انداز زیبا، رودخانه‌ها، مزارع کشاورزی و باغی زیبا، ظرفیت‌های کوهنوردی و چشمه‌های پرآب، به‌عنوان روستاهای گردشگری در محدوده ی ۱۰ کیلومتری کلان‌شهر ارومیه انتخاب گردیده‌اند که به دنبال آن، خدمات گردشگری و زیربنایی همچون؛ انتقال انرژی (گاز و برق) و شبکه‌های ارتباطی مناسب، کافه‌رستوران‌ها، باغ- ویلاها و خانه‌های دوم روستایی در این روستاها ایجاد گردیده است.

روستاهای واقع در حاشیه ی شهری ارومیه که از دیرباز نقش بسیار مهمی در تولید محصولات کشاورزی و مواد غذایی در منطقه و کشور داشته است؛ امروزه چشم‌انداز این سکونت گاهها به‌شدت تغییر یافته و به تفریح گاه شهرنشینان در فصول مختلف تبدیل شده است. در این منطقه، ساخت‌وسازهای تفریحی- توریستی در دهه ی اخیر به‌شدت گسترش یافته که طی آن اراضی کشاورزی و باغی به قطعه‌های کوچک جهت ساخت خانه‌های دوم، باغ‌ویلاها، کافه باغ رستوران‌ها، استخرهای باغی جهت استفاده‌های شخصی با عنوان توسعه ی گردشگری روستایی تقسیم و تفکیک شده است؛ اما آنچه که باعث گسترش کالاهای گردشگری در این منطقه شده است، رابطه ی آن با شبکه ی قدرت سیاسی و اقتصادی شهری است که با وجود محدودیت‌های قانونی برای تغییر

این اراضی جهت تامین امنیت غذایی در نوع استفاده از زمین جزء حقوق عمومی منظور می‌گردد.

^۱ با استدلال به استناد مواد ۱ و ۳ قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغی و عدم تغییر کاربری اراضی در محدوده‌های زراعی و باغی،

و کافه باغ رستوران‌ها کدامند و ۲- کارکردهای محلی این شکل از گردشگری برای شهر ارومیه و روستاهای مقصد چه چیزهایی هستند؟ در بررسی این دو موضوع ابتدا برای استخراج گزاره‌ها و احکام با کارشناسان محلی و مردمان روستایی مصاحبه انجام می‌شود. سپس برای بخش دوم به سؤالات زیر از طریق مصاحبه با روستائیان و تحلیل محتوای اسناد مربوط به توسعه گردشگری پاسخ داده خواهد شد. سؤالات شامل: ۱- منافع گردشگری بین بهره‌مندان چگونه توزیع می‌یابد؟ ۲- حقوق عمومی روستایی و خارج از روستا در تولید و مصرف کالای گردشگری چه جایگاهی دارد؟ ۳- درنهایت، بر اساس مبانی و فرض اصلی نوشتار باز توزیع منافع سرمایه‌داری شهری از گردشگری روستایی حاشیه‌ی شهری ارومیه با چه سازوکارهای انجام می‌شود؟

۱٫۱ منطقه‌ی مورد مطالعه

ما چهار روستای مقصد گردشگری در اطراف شهر ارومیه شامل بند، گوگ تپه، برهانلو و امام زاده را مورد مطالعه قرار دادیم. بر اساس سرشماری ۱۳۹۵ در این روستاها به ترتیب ۴۷۶۹، ۲۸۵۰، ۴۳۳ و ۴۷۲ سکونت داشتند.

حقوق عمومی حساب می‌شوند، به نفع بخش خصوصی مصادره شده است.

عینیت گفتمان گردشگری روستایی ۱ در حاشیه‌ی شهری ارومیه، باغ ویلاها، خانه‌های دوم روستایی و کافه باغ رستوران‌ها هستند که به صورت گسترده علاوه بر روستاهای هدف گردشگری، در روستاهای نزدیک به آن‌ها نیز گسترش یافته و کارکردهای مختلفی را در باز توزیع سرمایه به همراه آورده است. رواج مشاغل قراردادی کوتاه‌مدت، تبدیل منافع عمومی بیرون از روستا به منافع خصوصی بورژوازی شهری، انتقال ارزش افزوده فعالیت و منابع عمومی به شهر، انتقال حقوق عمومی مبنای منافع عمومی به حقوق خصوصی مبنای منافع شخصی (Wang & et al, ۲۰۲۰) از کارکردهای گفتمان گردشگری روستایی در منطقه‌ی مورد مطالعه است. بر این اساس، فرض بر این است که گفتمان گردشگری به‌عنوان یک کلید در تولید دانش ایده‌آل برای تسخیر فضاهای روستایی، به نفع سرمایه‌داری نئولیبرالیسم عمل کرده و «گفتمان مقاومت» محلی شکل تعیین‌کننده‌ای نداشته است. برای بررسی این مدعا، ما در این نوشتار روی دو موضوع تأکید می‌کنیم: ۱- گزاره‌ها و احکام محلی باغ ویلاها، خانه‌های دوم روستایی

شکل ۱: مکان روستاهای مورد مطالعه

بر انسان‌ساخت و ... از نمادهای معرّف آن هستند؛ اما با ورود موضوعات اقتصادی-اجتماعی عصر مدرن و پست‌مدرن به عنوان مقولات اساسا شهری به محیط‌های روستایی، شاهد تغییر و تکوین گفتمان سنتی حاکم بر محیط‌های روستایی هستیم که گاهی، جامعه‌ی روستایی به واسطه‌ی عدم آمادگی برای پذیرش این تغییر گفتمان، مقاومت‌هایی به اشکال مختلف از خود بروز می‌دهند.

روستا به واسطه‌ی ماهیت اجتماعی-اقتصادی نسبتا بسته در مقایسه با شهر، در صورت پذیرش تغییر و تجدد، نیازمند حرکت به سمت مقوله‌های ذاتا غیرروستایی برای شکل‌گیری ساختار مبادله‌ای است. گردشگری یکی از این موضوعات است که ظرفیت لازم برای تغییر گفتمان سنتی حاکم بر محیط‌های روستایی (جدا از قضاوت در خصوص پیامدهای مثبت و منفی آن) را دارد؛ گفتمانی که پررنگ بودن سنت و فرهنگ، محرومیت اجتماعی-اقتصادی، بیگانگی نسبی از تحولات دنیای مدرن، غلبه چشم‌اندازهای طبیعی

دیگران آسیب پذیر است. به علاوه، این چارچوب نشان می‌دهد که قدرت، دانش گردشگری در گفتمان ایجاد می‌کند (Cheong & Miller, ۲۰۰۰). این جهت گیری برای استفاده از قدرت گردشگری، افزایش تحلیلی به نقش کارگزاران قدرت در توسعه گردشگری را توصیه می‌کند.

۱٫۳ گفتمان گردشگری

گفتمان یا تعامل ارتباطی یک سیاست، استراتژی، گفتار، گفتگو، بنای تاریخی و یا هر چیزی که معنا و مفهوم خاصی را در روابط به مخاطب القاء یا ارائه می‌نماید. در این تعامل ارتباطی، کنشگرانی که توانایی تفهیم، کشف و استفاده از احکام اصلی، فرعی و قوانین آن را داشته باشند، دانش و قدرت تصمیم‌گیری خواهند داشت. تولیدکنندگان، استفاده‌کنندگان و اداره‌کنندگان گفتمان، قدرت و دانش را برای استفاده از منابع، تولید ارزش افزوده و استثمار تولید می‌کنند (Wang, van Noorloos & Spit, ۲۰۲۰). گردشگری نمونه‌ای از قدرت عادی‌سازی نسخه‌های خاص حقیقت به شمار می‌رود که سلطه و توزیع نابرابر کالاهای کمیاب را ایجاد می‌نماید. اثرات منفی گردشگری روستایی در سایه ی گفتمان گردشگری (Valdivielso & Moranta, ۲۰۱۹) با گزاره‌ها ۱ و احکامی همچون روش استفاده بهینه از منابع، پایین بودن ارزش افزوده کشاورزی، متنوع‌سازی اقتصاد روستایی، حفاظت از منابع آبی و زمین، توسعه ی بازار محصول های کشاورزی، تولید اشتغال و درآمد برای روستائیان، ایجاد انباشت سرمایه برای روستاها توسط گروه‌های بهره مند برای نیل به اهداف خود معرفی می‌شود، توجیه شده است. انحراف از تحقق این گزاره‌ها و عدم دستیابی سکونت گاهها و ساکنان روستایی به اهداف و نتایج نوید داده شده از توسعه ی گردشگری، امری محتمل و واقعیتی است که رخ داده است (Briedenhann & Wickens, ۲۰۰۴).

۱٫۲ مفهوم قدرت، دانش و گفتمان

قدرت، دانش و گفتمان در اندیشه ی فوکو روابط متقابلی دارند و مقوم همدیگر هستند. قدرت در اندیشه فوکو (۱۹۸۵) نه شی است و نه چیز دیگری که در انحصار فرد، گروه و یا طبقه ی خاصی باشد. در این نوشتار به تبعیت از تعریف قدرت در اندیشه فوکو، قدرت شکلی از روابط اجتماعی است که در آن هدف تسلط یا اعمال خواسته یک‌طرف کنش اجتماعی بر دیگران جهت مطیع کردن، همراه کردن و انجام دادن چیزی که به نفع فرد، گروه یا طبقه ی خاصی باشد (Wang & et al, ۲۰۲۰) که از آن طریق بتواند نظم سلسله‌مراتبی، توزیع مجدد و نابرابر کالاهای کمیاب و روابط نابرابر را ایجاد نماید (Saito & Ruhanen, ۲۰۱۷)؛ اما چیزی که در اینجا اهمیت دارد، ساری و جاری کردن این شکل از روابط است. در برقراری چنین ارتباطی دو نکته ی مهم وجود دارد: ۱- دانش؛ دانش صرفاً توجیه‌کننده یا ابزار سلطه و روابط نابرابر نیست، بلکه مقاومت مؤثر را نیز در برابر روابط نابرابر و سلطه، تجویز و یا تشویق می‌نماید. دانش در اینجا به مفهوم معرفتی است که روابط را شکل می‌دهد و در آن، مفاهیم و احکامی ساخت پیدا می‌کند که در مجموع با یکدیگر قابل فهم هستند (Allen, ۲۰۱۷). در چنین معرفتی احکام جدی، فرعی و نقش افراد در روابط تعریف می‌شوند (Wight, ۲۰۱۹). این حوزه ی معرفتی در دیرینه‌شناسی فوکو در قالب صورت‌بندی گفتمان مطرح می‌شود که می‌تواند در دو نوع گفتمان قدرت و مقاومت تعریف گردد و ۲- کارکرد گفتمان؛ منظور از آن ابزارها، شگردها، سازوکارها و یا به‌طور کلی نقش یک گفتمان در حفاظت از سلطه، توزیع نابرابر کالاهای کمیاب و همچنین حفاظت از مقاومت در برابر سلطه است.

رابطه ی قدرت با گردشگری اغلب در نتایج آن نشان داده می‌شود. نتایج گردشگری اغلب توسط گردشگر تلقی می‌شود. پیش بینی می‌شود تأثیر گردشگری در جامعه منفی باشد. قدرت به عنوان همه چیز در یک سیستم سه جانبه از گردشگران، محلی‌ها و کارگزاران تصور می‌شود. چارچوب فکری فوکو نشان می‌دهد که جهانگردان - مانند دیوانه و جنایتکار زندانی - اغلب در برابر نگاه مرکب

۱ مجموعه‌ای از علائم، که درون یک گفتمان دارای معناست.

۲ تحلیل گفتمان به مثابه یک روش‌شناسی

گفتمان گردشگری چگونه روابط نابرابر شهر و روستا را ایجاد و از آن حفاظت می‌کند؟ برای پاسخ به این سؤال ما تحلیل گفتمان را به‌عنوان یک روش مناسب جهت روشن ساختن وقایع اجتماعی، سیاسی، انگاره‌ها و اهداف برگزیدیم (جدول ۱). از تحلیل گفتمان در گردشگری استفاده زیادی شده است (Lyon & Hunter-Jones, ۲۰۱۹) و امروزه به‌عنوان یک روش جذاب در گردشگری توسط محققان به کار گرفته می‌شود (Wight, ۲۰۱۹). گفتمان‌ها روال‌های منظم و قانونمندی هستند که گزاره‌ها را تبیین می‌کنند و آن‌ها را به موضوعی واحد پیوند می‌دهند که فوکو از آن به‌عنوان اپستیمه^۱ نام می‌برد (Major-Poetzl, ۲۰۱۷).

در این مطالعه، جهت تبیین داده‌های متنی (اسنادی و مصاحبه) مستخرج از پیمایش قلمرو مکانی مطالعه از روش تحلیل محتوای کیفی به واسطه امکان دستیابی به شناخت عمیق در گفتمان توسعه گردشگری حاشیه‌ی شهری ارومیه را فراهم می‌ورد. در پژوهش حاضر، هر گونه متن مستخرج از ابزار مصاحبه که به طور مستقیم و یا غیرمستقیم به موضوع توسعه گردشگری روستایی پیرامون شهر ارومیه می‌پردازد، مورد استفاده قرار می‌گیرد. بر این اساس، باید متن‌های به دست آمده از مرحله‌ی گردآوری گفتمان را خواند و مضامین آنها را شناسایی و دسته‌بندی کرد و سپس به استخراج و دسته‌بندی مقوله‌ها و تفسیر گزاره‌های اصلی مطرح در فضای گفتمان پرداخت.

در این مطالعه، برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از روش اسنادی و میدانی بهره گرفته شده است. در روش اسنادی، برنامه‌های مختلف توسعه گردشگری، طرح‌های توسعه، قانون اساسی و قوانین برنامه‌های توسعه‌ی ایران مورد بررسی محتوایی قرار گرفته است. برای تکمیل اطلاعات اسنادی و ارائه‌ی مصادیق با تعداد ۱۶ نفر از روستائیان^۲ و ۲۰ نفر از صاحبان باغ‌ویلا مصاحبه نیمه ساختاریافته (Pabyantara & et al, ۲۰۲۰) انجام شده

اشارات است از مجموعه روابطی که در یک عصر خاص وحدت‌بخش کنش‌های گفتمانی است. این کردارها پدیدآورنده نظام‌های معرفتی است.

است. همچنین برای طرح سؤالات محوری استخراج گزاره‌ها و احکام جهت شکل‌بندی گفتمان گردشگری روستایی حاشیه‌ی شهری ارومیه از ۵ کارشناس جغرافیای روستایی، جغرافیای شهری، جغرافیای سیاسی و جغرافیای برنامه‌ریزی گردشگری در دو مرحله استفاده شده است.

برداشت نمونه برای مطالعه‌ی نحوه‌ی توزیع و مساحت باغ‌ویلا و تراکم آن از روش نمونه‌گیری سطحی (Marie & et al, ۲۰۱۷) استفاده شده است که بر اساس میزان اراضی و همگنی توزیع برای هر روستا، مساحت مورد نظر تعیین شده است. با توجه به نحوه‌ی توزیع باغ‌ویلاها مساحت نمونه‌های سطحی به این صورت انجام گرفت؛ در روستای امامزاده مجموع مساحت نمونه‌ها ۲۱ هکتار، روستای گوگ‌تپه ۳۴ هکتار، روستای برهانلو ۲۶ هکتار و روستای بند ۳۳ هکتار در سه سطح انتخاب گردید. انتخاب نمونه سطحی با استفاده از پرتاب سنگ روی نقشه‌ی منطقه به‌صورت تصادفی انجام شد.

مصاحبه با کارشناسان بخش دیگری از منابع اطلاعاتی این نوشتار را تشکیل می‌دهد. برای پاسخ به مسئله «سازوکارهای شکل‌گیری گردشگری باغ‌ویلاها و کافه‌رستوران‌های باغی» از ۸ کارشناس سازمان‌های دولتی در سازمان جهاد کشاورزی، منابع طبیعی و راه شهرسازی استفاده گردید. تعداد این کارشناسان بر اساس نتایج مصاحبه و اشباع نظر تعیین گردیده است.

با توجه به اینکه رستوران‌ها در دو روستا پراکنده شده‌اند، بنابراین از روستای بند و امامزاده جهت مطالعه‌ی کافه‌رستوران باغی ۳۰ نمونه انتخاب و مطالعه گردید. نحوه‌ی انتخاب نمونه به‌صورت تصادفی ساده با استفاده از جدول مورگان (Chuan & Penyelidikan, ۲۰۰۶) انجام گردیده است.

این تحقیق برای شکل‌بندی گزاره‌ها و احکام در قالب گفتمان گردشگری از دو روش استفاده کرده است؛ ۱- طرد؛ مرزبندی کردن، طبقه‌بندی کردن و متفاوت نمودن گزاره‌ها و احکام^۳ گردشگری از همدیگر و جلوگیری از نشر گزاره‌هایی که با گفتمان، «گردشگری راهبردی بی‌بدیل توسعه‌ی

^۲تعیین تعداد مصاحبه‌شوندگان با توجه به نقطه اشباع نظر انجام شده است.

^۳ حکم یا احکام؛ مجموعه آن، صورت‌بندی گفتمانی را شکل می‌دهد و شبیه گزاره است با این تفاوت که نفی و تأیید آن پیامد

تشابه گزاره‌ها و احکام، میان آن‌ها انسجام و وحدت می‌آفریند و گفتمان‌های پیرامون را به گفتمان مرکزی پیوند می‌دهد.

روستایی» سر سازگاری ندارد و ۲- زنجیره‌ی «هم‌عرض» (Wight, ۲۰۱۹) است. منطق زنجیره‌ی هم‌عرض با اتکاء به

جدول ۱: چارچوب روش‌شناختی

مفاهیم	تعریف
گفتمان اصلی گردشگری	گردشگری راهبرد بی‌بدیل توسعه‌ی پایدار روستایی
گزاره‌ها و احکام	رابطه‌ی گزاره‌ها و احکام با گفتمان اصلی و مرکزی به دو صورت؛ طرد: گزاره‌ها و احکام ناسازگار با گفتمان اصلی هم‌ارزی: گزاره‌ها و احکام سازگار با گفتمان اصلی
کارکرد گفتمان	کارکرد گفتمان به چهار صورت: ضمانت اجرایی روابط قدرت، ایجاد مقاومت در روابط قدرت، پنهان‌کاری و سانسور در روابط، مشروعیت‌سازی روابط قدرت و سلطه
مصادیق روابط قدرت شهر و روستا	شامل هر چیز اقتصادی است که در بستر روابط شهر و روستا از طریق گردشگری اتفاق می‌افتد

۳ نتایج و بحث

۳٫۱ گزاره‌ها و احکام محلی باغ‌ویلاها و کافه باغ رستوران‌های حاشیه‌ی شهر ارومیه

نتایج تحلیل داده و اطلاعات، گزاره‌های پرتکرار در ارتباط با گفتمان «گردشگری راهبرد بی‌بدیل توسعه‌ی پایدار روستایی» استخراج گردیدند (جدول ۲). گزاره‌های مورد اشاره به‌استثناء «مشکلات زندگی شهری» که در خارج از روستا اتفاق افتاده، به معیشت و فضای درون روستا معطوف است که از نظر مبانی علمی و نظریه‌ای، ریشه‌ی یکسانی دارند و همه‌ی آن‌ها بر تنوع معیشت روستایی تأکید دارند که توسعه‌ی گردشگری یکی از راهبردهای آن است (Su & al, ۲۰۱۹; Vuković & Grujić, ۲۰۲۰). شکل‌گیری گفتمان گردشگری در منطقه با اقدام دولت در گردشگری روستایی، معیشت روستاها و انگیزه‌ی روستائیان، مسئله‌ی زندگی شهری در ارتباط بوده است که همه‌ی آن‌ها از نظر معنا با گردشگری باغ‌ویلا و کافه‌رستوران‌های باغی هم‌عرض هستند.

برای استخراج احکام و گزاره‌های محلی توسعه‌ی باغ‌ویلاها و کافه باغ رستوران‌ها از مصاحبه با مردم محلی، سؤالات زیر محور اصلی تحلیل بودند:

- ۱- چه عواملی باعث گسترش باغ‌ویلاها و کافه باغ رستوران‌ها در روستاهای حاشیه‌ی شهر ارومیه شده است؟
- ۲- چرا شهرنشینان به سرمایه‌گذاری در باغ‌ویلاها و کافه باغ رستوران‌ها تمایل زیادی دارند؟
- ۳- چه عواملی سرعت گسترش گردشگری روستایی را تحت تأثیر قرار می‌دهد؟

اجتماعی دارد. تکرارپذیری، گستردگی در جامعه و داشتن معیارهای صدق و کذب به همراه خود از ویژگی‌های حکم هستند که در شناسایی آنها به ما کمک می‌کنند.

همچنین کار طاقت‌فرسای کشاورزی در برابر حاشیه‌ی سود پایین آن، روستائیان را بر تغییر کاربری و تفکیک اراضی و فروش آن‌ها به شهرنشینان برای ساخت باغ ویلاها و ایجاد باغ رستوران‌ها سوق داده است. سود پایین کشاورزی به دلیل بالا بودن هزینه‌ی نهاده‌های تولید و پایین بودن قیمت محصول‌های کشاورزی در بازار که دولت شدیداً آن را به دلیل ایجاد امنیت غذایی، اجتماعی و مشروعیت سیاسی کنترل می‌نماید، انگیزه‌ی روستائیان را به تغییر کاربری منابع کشاورزی به سایر فعالیت‌های سودآور تشویق نموده است. نکته‌ی مهمی که در اینجا وجود دارد، ضعف قدرت اقتصادی بهره‌مندان مستقیم منابع کشاورزی و کارآفرینان روستایی برای ایجاد فعالیت‌های دیگر که تملکوف و گلو^۳ (۲۰۱۹) در مطالعه‌ی نقش روستائیان در تأمین مالی گردشگری روستایی به آن اشاره نموده‌اند، از یک‌طرف و مشکلات قانونی در تغییر کاربری اراضی برای روستائیان از سوی دیگر فرصت را برای ساکنان شهر در ساخت باغ‌ویلاها در تمام روستاهای مورد مطالعه و باغ رستوران‌ها در روستای امامزاده و بند ایجاد کرده است. این فرصت برای سرمایه‌گذاران شهری یک فرصت بسیار خوبی بوده است. بر اساس نظر مصاحبه‌شوندگان، استدلال بر این است که: اولاً سرمایه‌گذاران به دلیل ضعف زمینه‌های گردشگری شهری و مشکلات فعالیت‌های تولیدی برای سرمایه‌گذاری که زاربسکس و دیگران^۴ (۲۰۱۹) نیز به آن اشاره کرده‌اند، موجب پخش مکانی سرمایه‌گذاری‌ها به روستاها شد و دوم اینکه نفوذ سیاسی و رانت قدرت در تغییر کاربری اراضی و اخذ امتیاز خدمات زیربنایی مانند برق، گاز و آب بهداشتی از سوی دیگر^۵، به شدت دنبال این فرصت‌ها بوده‌اند که از طریق آن بتوانند منافع بیشتری را به دست آورند که گردشگری این فرصت را برای آن‌ها فراهم کرده است.

گسترش فعالیت‌های غیرکشاورزی از سیاست‌هایی است که گسترش فعالیت‌های گردشگری روستایی را به همراه داشته است. شعار توسعه‌ی گردشگری در روستاها، با دو هدف آشکار انجام می‌شود: ۱- ایجاد شغل و درآمد برای روستائیان (ماده‌ی ۱۹۴ برنامه‌ی پنجم توسعه، ماده‌ی ۹۸ برنامه‌ی ششم توسعه) و ۲- ایجاد بازار برای تولیدات کشاورزی (ماده‌ی ۱۹۴ برنامه‌ی پنجم توسعه، ماده‌ی ۳۱ برنامه‌ی ششم توسعه). تحقق این اهداف از طریق حمایت دولت از فعالیت‌های گردشگری در روستاها شامل حذف مالیات، حذف عوارض (ماده‌ی ۱۳۳ قانون مالیات مستقیم)، ارائه‌ی تسهیلات کم‌بهره (ماده‌ی ۱۱ برنامه‌ی پنجم توسعه، ماده‌ی ۲۷ و ۱۰۰ برنامه‌ی ششم توسعه)، ارائه‌ی سوبسیدهای انرژی برق، گاز و آب (تبصره ۲ ماده‌ی ۱۸۳ برنامه‌ی پنجم توسعه، ماده‌ی ۱۰۰ برنامه‌ی ششم توسعه) است. مشابه این سیاست‌ها در مطالعات Ivolska & Shakhramanian^۱ (۲۰۱۹) در روسیه برای توسعه‌ی گردشگری روستایی نیز بیان شده است. در پی این خدمات و سیاست‌ها، به تفسیر نویسندگان از نتایج مصاحبه‌ی روستائیان^۲، سرمایه‌گذاری در باغ ویلاها و کافه‌رستوران‌های باغی به دلیل ساختار اقتصادی ناکارآمد و فضای ناامن اقتصادی ایران در فعالیت‌های تولیدی، تشویق شده‌اند. ساختار معیوب و ناکارآمد اقتصاد ایران، فضای سرمایه‌گذاری در بخش‌های رسمی اقتصاد مانند صنعت، کشاورزی و حتی خدمات را به شدت آشفته کرده است (Sabouri & et al, ۲۰۱۹) و سرمایه‌گذاری‌ها را به بخش مستغلات مانند باغ‌ویلاها و فعالیت‌های خدماتی مانند باغ رستوران‌ها در روستاهای دارای قابلیت گردشگری (به دلیل فرارهای مالیاتی، حاشیه‌ی سود بالا و امنیت بالای سرمایه در گردش آن نسبت به بخش‌های دیگر اقتصاد) هدایت کرده است.

⁴ Zarębski

^۵ «در اراضی روستای ما یکی از رؤسای اداره مربوط به قوه‌ی قضائیه باغ خرید و در آن ویلا بزرگی ساخت... برای ویلای خود گاز، برق، راه آسفالت، تلفن کشید و زمین‌های اطراف آن را نیز دوستانشان خریداری کردند و به قسمت‌های کوچک تفکیک کردند و برای خود ویلا ساختن... برای خودشان استخر درست کردند... ولی ما آن را نمی‌توانیم انجام دهیم...». مصاحبه با ساکن روستای گوگ تپه ۱۳۹۸، یادداشت پنجم.

¹ Shakhramanian

^۲ «شهرنشینان زیادی از شهر ارومیه آمدند در روستای ما باغ ویلا ساختند... چون بهترین جا هست امروز ویلا می‌سازند سال بعد ۲ برابر قیمت می‌فروشند... اگر این سرمایه را به صنعت یا کشاورزی می‌بردند این همه درآمد تولید نمی‌کردند...». مصاحبه با ساکن روستای برهانلو ۱۳۹۸، یادداشت ششم. جمعی از روستائیان امامزاده و سایر روستاها نیز در قالب همین محتوا صحبت کردند.

³ Temelkov & Gulev

است. بخش دیگری از مسائل شهری که فراتر از معنای ظاهری آن در گفتمان گردشگری است، ساختار فرهنگی و ایدئولوژیکی حاکم و مؤثر در جامعه ی شهری است. محدودیت‌های دینی و ایدئولوژیکی در خصوص جشن‌ها، مهمانی‌ها و کلوپ‌های شبانه و نوشیدن مشروبات الکلی، فضا را برای اجرای این مراسم و تخلیه ی انرژی جوانان و شهرنشینان بسته است و این امر باعث شده است تا شهرنشینان باغ‌ویلا و کافه‌رستوران‌هایی را در محدوده‌های روستایی امامزاده، گوگ‌تپه، برهانلو و بند ایجاد نمایند، جایی که محدودیت‌های ایدئولوژیکی، هنجارهای دینی و کنترل سازمان‌های نظارتی تضعیف می‌گردد و فضا را برای تفریحات شبانه مهیا می‌نماید. این نتایج، مشابه نتیجه‌ای است که در جغرافیای گردشگری گسترده برای جوانان در اطراف شهر مشهد اتفاق افتاده (سقایی و مافی، ۱۳۸۴)، در مطالعه‌ای که سقایی و مافی انجام داده‌اند، محل اسکان موقت جوانان، مرزی است که کنترل نهادهای نظارتی به حداقل ممکن می‌رسد و این نقطه شروع گردشگری گسترده در اطراف شهر مشهد برای جوانان تعریف شده است که شکلی از مقاومت در برابر قدرت در گفتمان گردشگری را نشان می‌دهد. همچنین تیموتی و السن^۲ (۲۰۰۶) در کتاب «Tourism, Religion and Spiritual Journeys» نیز به نقش دین در سفرهای گردشگری و تضادهای ماهوی آن با اشکالی از گردشگری در عصر جدید اشاره نموده‌اند.

«پارسال یک هکتار گوجه کاشتم؛ وقت و هزینه ی زیادی را در آن مصرف کردم، از ابتدای بهار، مشغول کاشت و داشت بودم، هزینه‌های تأمین کود و سایر نهاده‌ها از یک طرف، هزینه کارگری از طرف دیگر، صرفه‌ی تولید را گرفت... محصول تولیدی را ۵۰۰۰ ریال فروختم و بسیاری از آن را در زمین رها کردم. درآمد حاصل از برداشت گوجه‌فرنگی، تنها صرف نیروهای کارگری و خرید جعبه‌ها شد... با این شرایط هزینه‌های کاشت و داشت و نگهداری را جواب نمی‌دهد... این کشاورز گفت: برای تولید گوجه‌فرنگی در یک هکتار، ۴۰۰ میلیون ریال هزینه کردم؛ اما تنها هزینه‌های برداشت جبران شد و معادل بقیه ی هزینه‌ها، ضرر کردم... تصمیم گرفتم همانند دوستان دیگر، زمینم را قطعه‌بندی کنم و به شهری‌ها بفروشم...»^۱

صورت‌بندی گفتمان گردشگری باغ‌ویلا و کافه‌رستوران‌های باغی در رابطه ی قدرت میان شهر و روستا علاوه بر موارد محلی روستایی با مشکلات زندگی شهری و اثرات ایدئولوژیکی در ارتباط است (Church & Coles, ۲۰۰۶). مشکلات زندگی شهری فراتر از معنای سطحی و صوری آن در گفتمان گردشگری باغ‌ویلا و کافه‌رستوران‌های باغی است. ترافیک، آلودگی هوا، زندگی ماشینی و چیزهایی از این دست تنها صورتی از معنای واقعی مشکلات شهری در صورت‌بندی گفتمان گردشگری

جدول ۲: گزاره‌های محلی گفتمان گردشگری (ویلا باغ، باغ رستوران‌ها)

گزاره‌ها	تعداد تکرار در مصاحبه برای سؤالات		
	a	b	c
حمایت دولت از فعالیت‌های غیرکشاورزی در روستا	۱۳	۱۱	۱۵
گسترش بازار محصولات کشاورزی با گردشگری	-	-	۱۳
سودآوری کم کشاورزی و میل به تغییر کاربری و فروش اراضی	۱۴	۱۳	۱۴
ایجاد فرصت شغل و درآمد برای سرمایه‌گذار	۱۶	۱۵	۱۶
مشکلات زندگی شهری	۱۵	۱۶	۱۶

² Timothy & Olsen

^۱ مصاحبه با کشاورزان روستای امامزاده، پاییز ۱۳۹۸، یادداشت سوم.

شکل ۲: تصور هوایی از باغ ویلاهای اطراف روستای امامزاده

باغ ویلا و کاه‌رستوران‌های باغی طرد معنایی کارکردی دارند.

زندگی روستایی و معیشت روستائیان در همه جای کره خاکی، وابسته به آب و زمین است که نحوه ی استفاده از آن کیفیت پایداری زندگی روستایی و حتی شهری را تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ بنابراین یون^۲ و دیگران (۲۰۱۸) معتقدند که بهره‌مندان همیشه به دنبال برنامه‌هایی بوده‌اند که بتوانند از این منابع حفاظت نمایند و از آن‌ها استفاده بهینه‌ای داشته باشند. این اقدام‌ها و برنامه‌ها در بیشتر مواقع فرصت‌های دیگری در روستاها خلق نموده است که یکی از آن‌ها تولید کالا و خدمات گردشگری است. در چنین فضایی بوده است که باغ ویلا در روستا گوگ‌تپه، امامزاده، برهانلو و بند و سایر روستاهای اطراف این روستاها گسترش پیدا کردند. همچنین برخی از سرمایه‌گذاران به جهت وجود منابع گردشگری خاص مانند رودخانه و اماکن مذهبی در روستای امامزاده و بند، کاه‌رستوران‌های باغی را ایجاد نمودند. این شکل از گردشگری فرصت مناسبی را برای سرمایه‌گذاران شهری فراهم ساخته است که بتوانند

۳٫۱٫۲ احکام محلی گفتمان گردشگری باغ ویلا و باغ رستوران‌ها حاشیه‌ی شهری ارومیه

نتایج مصاحبه با روستائیان و بررسی برنامه‌های توسعه‌ی دولت در خصوص احکام مربوط به گفتمان گردشگری باغ-ویلا و کاه‌رستوران‌های باغی حاشیه‌ی شهر در جدول ۳ ارائه گردید. همانند نتایج مطالعات فولگادو و دیگران^۱ (۲۰۱۹) در خصوص ارزش آب و توسعه‌ی گردشگری در اسپانیا و مطالعات دربووا و دریگران (۲۰۱۷) در ارزیابی اثر منظر طبیعی و فرهنگی در توسعه‌ی گردشگری، نتایج ما نیز نشان می‌دهند که احکام محلی گفتمان گردشگری ریشه در پارادایم توسعه‌ی پایدار اجتماعی و منابع زیست‌محیطی دارد؛ اما استدلال بر این است که صورت‌بندی نتایج در قالب گفتمان گردشگری باغ ویلا و کاه‌رستوران‌های باغی در روابط شهر و روستا با مسئله‌ی زیست‌محیطی و ایدئولوژیکی حاکمیت در ارتباط است که دو مورد اخیر از نظر معنایی هم‌عرض با گفتمان گردشگری است؛ ولی مسئله‌ی ایدئولوژیکی حاکمیت با گردشگری

² Jun-Yao

¹ Folgado-Fernández

فرهنگی و تداخل نظریه ی معیشت پایدار با ایدئولوژی، مشابه نتایج ما از روستاهای امامزاده و برهانلو است. این دو سکونت گاه از روستاهایی هستند که به جهت وجود اماکن مقدس مذهبی، دولت، نهادهای مذهبی و ایدئولوژیک خدمات ویژه و تبلیغات بسیاری از آنها نسبت به سایر روستاهای دارای ظرفیت گردشگری کرده‌اند. شجره‌نامه‌ها و تاریخچه‌های دارای ماهیت متافیزیکی برای آنها جهت تقویت احساسات مذهبی و دینی مردم انجام می‌دهند؛ بنابراین خدمات فرهنگی و زیربنایی در این روستاها توسط این نهادها ارائه شده است. در سایه این توجه ویژه، گردشگری باغ‌ویلا و کافه‌رستوران‌های باغی با فاصله نه‌چندان زیاد از روستاهای مذکور به‌طوری‌که به این خدمات دسترسی داشته باشند، ایجاد شده‌اند. نکته ی مهم و قابل‌توجه در این روستاها تفاوت ماهوی گردشگری مذهبی با گردشگری باغ‌ویلا و کافه‌رستوران‌هاست که در بالا به کارکرد آنها اشاره گردید؛ اما این تفاوت معنایی مانعی برای توسعه ی باغ ویلا و کافه‌رستوران‌ها نشده است و صرفاً با فاصله کمی زیاد از آن برای ارائه ی خدمات خاص خود ایجاد و گسترش پیدا کرده‌اند. این شکلی از رفتاری است که فوکو (۱۹۸۰) از آن به‌عنوان مقاومت در برابر قدرت یاد می‌کند. در حقیقت گردشگری باغ‌ویلا طرد معنایی گردشگری مذهبی را به فرصت تبدیل نموده و راه را برای توزیع مجدد سرمایه برای شهرنشینان هموار کرده است.

با انتقال سرمایه به روستا و استفاده از خدمات ارائه شده توسط دولت در قالب برنامه‌های مختلف شامل حذف تعرفه‌های مالیاتی پروژه‌های گردشگری، درآمد بیشتری به دست آورده‌اند.

«دولت برای چاه‌های ما کنتور نصب کرد ... برای استفاده از آب رودخانه کانال کشی کرد و آب را سهمیه‌بندی نمود ... سیستم آبیاری بارانی و قطره‌ای را در روستاها آموزش داد؛ ولی محصول های ما و شکل کاشت محصول های ما با این آبیاری سازگار نبود. چون ما در زمین‌مان هم یونجه می‌کاشتیم و هم باغداری می‌کردیم آبیاری قطره‌ای برای این شکل از زراعت و باغداری مناسب نبود ... با این کار، دولت برداشت آب را محدود کرد ... ما قبلاً از آب رودخانه و زیرزمینی برداشت نامحدود داشتیم ... ما مشکل پیدا کردیم و برخی از روستائیان نمی‌توانستند از آب و زمین‌شان به شکل دیگر استفاده کنند؛ در نتیجه، مجبور شدند زمین را به کسانی بفروشند که از جای دیگر آمده بودند ... شهرنشینان آمدند زمین‌ها را خریدند و ویلا ساختند استخر درست کردند برخی از آنها رستوران و تالار درست کردند ...»^۱

به توسعه ی گردشگری مذهبی در روستاهای دارای اماکن مقدس از سوی دولت، نهادهای مذهبی و حاکمیتی توجه ویژه‌ای می‌شود. نتایج به دست آمده از مطالعات ژائو و وو^۲ (۲۰۱۷) در خصوص تقویت روستاهای سنتی و

جدول ۳: گزاره‌های محلی گفتمان گردشگری (ویلا باغ، باغ رستوران‌ها)

منبع استنادی	تعداد تکرار در پاسخ به سؤالات			احکام
	C	b	a	
ماده ی ۱۹۳ برنامه ی ۵ و مصاحبه با روستائیان	۱۴	-	۱۲	حفاظت از منابع آب و زمین و محیط‌زیست
مصاحبه	۹	۱۱	۱۰	تقویت خدمات گردشگری در روستاهای با اماکن مذهبی
ماده ی ۲۰۴ برنامه ی ۵ و مصاحبه با روستائیان	۱۳	۱۶	۱۵	استفاده بهینه از آب و زمین

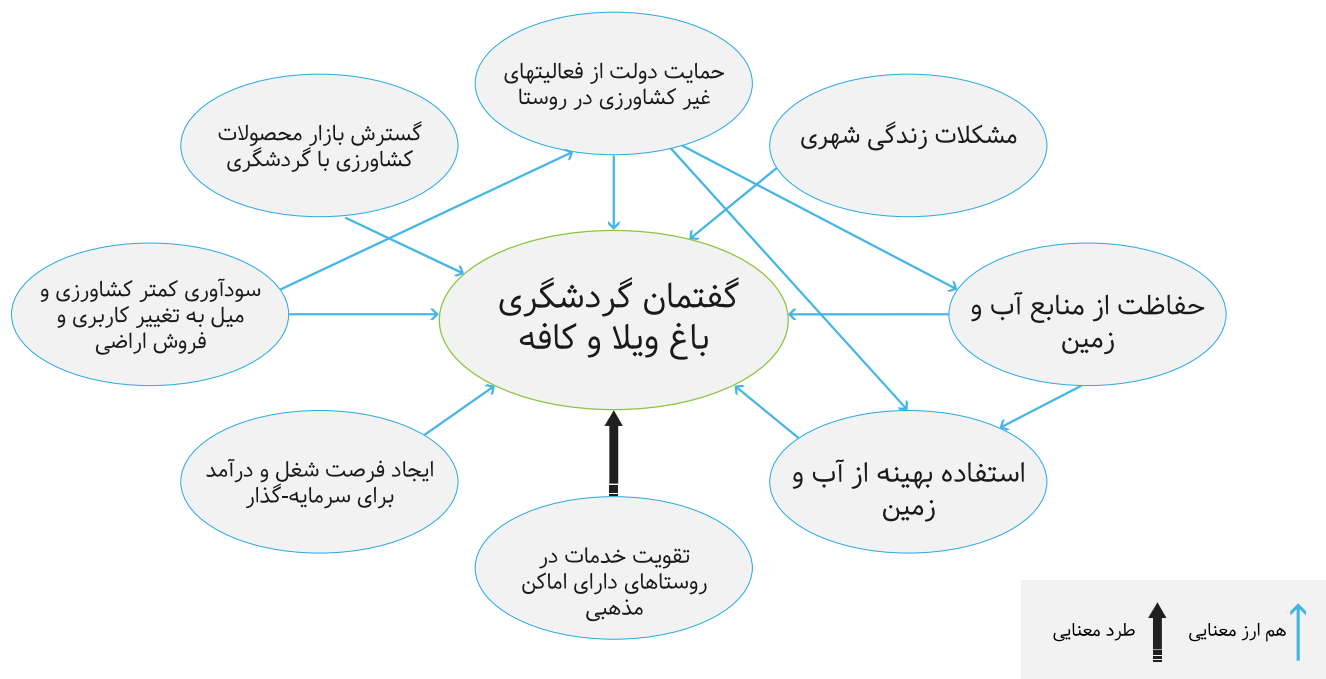
منبع: یافته‌های تحقیق

² Gao & Wu

^۱ مصاحبه با ساکن روستای امامزاده، پاییز ۱۳۹۸، یادداشت ۱۵

نمی‌شوند (شکل ۳). بدین طریق گفتمان گردشگری با این شکل از سلسله‌ی معنایی بر افکار عمومی، شیوه‌ی اعمال روابط قدرت میان شهر و روستا را تبیین نموده است.

معنای گزاره‌ها و احکام فوق، مصادیق گردشگری باغ-ویلاها و باغ‌رستوران‌ها را با چهره‌ی طبیعی و مطابق با عقل سلیم جلوه داده است و به همین علت مؤاخذه

شکل ۳: گفتمان گردشگری باغ ویلا و کافه‌رستوران‌های باغی

محقق سازد. نتایج حاصل از مصاحبه با صاحبان باغ‌ویلاها، کافه‌رستوران‌های باغی و روستائیان نشان می‌دهد که منافع فرصت سرمایه‌گذاری، اشتغال‌زایی، درآمدزایی، تولید ارزش‌افزوده سرمایه، تولید مواد غذایی، تفریح، سرگرمی و آرامش روانی میان بهره‌مندان بر اساس حقوق آن‌ها مناسب توزیع نیافته است.

برای بررسی نحوه‌ی توزیع منافع، ۳۰ کافه‌رستوران‌دار باغی در روستای امامزاده و بند مورد مصاحبه قرار گرفت که تعداد شاغلان آن‌ها به همراه سرمایه‌گذار اصلی ۱۲۴ نفر بودند. نتایج مصاحبه با ۳۰ سرمایه‌گذار کافه‌رستوران باغی، هیچ‌یک از آن‌ها از روستاهای فوق نبوده و تماماً ساکن شهر ارومیه بوده‌اند. همچنین کل شاغلان و نیروی کار این رستوران‌ها همه از اهالی شهر ارومیه بودند و ۵ نفر از آن‌ها، اصالتاً از روستای امامزاده بودند. تنها مشاغل غیرمستقیم مانند حمل‌ونقل برای روستائیان بوده است که تعداد آن‌ها در مقایسه با مشاغل مستقیم بسیار کم بود. بنابراین اعتقاد بر این است، تنها چیزی که جنبه‌ی همگانی پیدا می‌کند، فرصت‌های رفاهی و تفریحی بوده که

۳٫۲ کارکردهای محلی گردشگری باغ‌ویلا و کافه‌رستوران‌های باغی برای شهر

ارومیه و روستاهای مقصد

نقش و کارکرد گردشگری روستایی حاشیه‌ی شهر ارومیه را برای بورژوازان شهری و روستاهای مقصد گردشگری را در ابعاد ذیل مورد بررسی قرار می‌دهیم:

۳٫۲٫۱ توزیع منافع گردشگری بین بهره‌وران

بر اساس ادبیات توسعه‌ی گردشگری آب سطحی، زیرزمینی و زمین‌زراعی و باغی به‌عنوان منابع اولیه باغ‌ویلا و کافه‌رستوران‌های باغی است و منافع آن شامل اشتغال، درآمد، فرصت سرمایه‌گذاری، ارزش‌افزوده سرمایه (Nam, ۲۰۱۸)، فرصت تفریح و سرگرمی و آرامش روانی (Liao & et al, ۲۰۱۶) است؛ بنابراین، منابع باید منافع تمام بهره‌مندان منابع گردشگری شامل؛ روستائیان (محققان اصلی منابع گردشگری)، بورژوازان شهری (صاحبان سرمایه)، مردمان خارج از روستا و دولت (محققان منابع عمومی) را

صاحبان قبلی باغ و زمینی بودند که از آن‌ها خریداری و تبدیل به باغ ویلا شده بود.

باغ‌ویلاها به چند طریق منافع عمومی داخل و خارج از روستا و صاحبان اصلی منابع را دزدیده است: اولاً ارزش‌افزوده تولید شده از منابع اولیه (آب، زمین و چشم‌انداز) پس از سرمایه‌گذاری نصیب شهرنشینان شده و به شهر ارومیه جریان پیدا کرده که در مطالعات روابط قدرت بهره‌مندان در تصرف ارزش زمین در ایالات متحده و چین نیز نشان داده شده است (Wang & et al, ۲۰۲۰). دوم، این گونه از گردشگری روستایی منابع را از چرخه‌ی تولید مواد غذایی که حقوق عمومی محسوب می‌شود، خارج کرده و به تضييع حقوق امنیت غذایی مردم منجر گردیده است. این مسئله در مطالعات دگارچ و لولوک^۳ (۲۰۱۹) نیز مورد اشاره قرار گرفته است. آن‌ها در این مطالعه گرچه به سیاست‌های اشتغال‌زایی و درآمدزایی به‌عنوان پیامد مثبت گردشگری اشاره کرده است؛ ولی از دیدگاه آن‌ها امنیت غذایی از دغدغه‌های اصلی سیاست‌های توسعه‌ی گردشگری در کشورهای درحال‌توسعه بوده که مورد غفلت واقع شده است. سوم، تولید منافع تفریحی و سرگرمی نیز جنبه‌ی همگانی و عمومی نداشته و فرصت تفریحی را برای عموم مردم ایجاد نکرده است و از این جنبه نیز به نفع طبقه‌ی سرمایه‌دار شهری شده است.

برخلاف نتایج مطالعات Igić & et al (۲۰۲۰) در صربستان که گردشگری روستایی کاتالیست رابطه‌ی شهر و روستا شده و به توسعه‌ی روستایی منجر گردیده، نتایج این مطالعه نشان می‌دهد گردشگری روستایی باغ‌ویلا و کافه‌رستوران باغی در تثبیت گفتمان استثماراری روابط قدرت بین شهر و روستا نقش مثبتی ایفا کرده و یا این شکل از گردشگری، بازنمایی گفتمان قدرت روابط شهر و روستا بوده است. از پیامدهای مثبت گردشگری شامل؛ اشتغال، درآمد، فرصت سرمایه‌گذاری، تولید ارزش‌افزوده، تفریح، سرگرمی و آرامش روانی، تنها چند شغل غیرمستقیم مانند حمل‌ونقل، کارگر و سرایه‌دار باغی برای روستائیان بوده است و به دنبال آن بیشترین درآمد حاصل از گردشگری نیز به جهت اسکان سرمایه‌گذاران و شاغلان

توسط این کافه‌رستوران‌ها برای مردمان روستایی و دیگر ساکنان شهری ایجاد کرده است که خود ظرفیت تغییر رژیم غذایی سنتی و بومی روستاها را ایجاد می‌نماید و از این منظر نیز نمی‌تواند نتایج مثبتی برای روستاها داشته باشد. پیرو آن، فرصت رفاهی و تفریحی این رستوران‌ها نیز تنها در اختیار طبقه‌ی متوسط و بالاتر شهری و روستایی است و همگان توانایی استفاده از آن را ندارند. از سوی دیگر ارزش‌افزوده‌ی سرمایه، درآمد حاصل از منابع (چشم‌انداز روستایی، آب، زمین و باغات) نیز در روستاها رسوب نمی‌نماید و به شهر ارومیه جریان پیدا کرده و می‌کند و انباشت سرمایه را در شهر ارومیه شکل می‌دهد. در میان این فعل‌وانفعالات، آن چیزی که برای روستا به همراه آورده است، افزایش قیمت املاک باقی‌مانده روستائیان بوده است. بر اساس اظهارنظر مصاحبه‌شوندگان و نتایج مطالعه‌ی مارتو و دیگران^۱ (۲۰۲۰) در فرایند گسترش گردشگری و ساخت کافه‌رستوران‌ها در کنار املاک روستائیان قیمت باغ‌ها و زمین آن‌ها افزایش قیمت داشته است؛ اما آلودگی‌های مختلفی را نیز برای اراضی و باغ‌ها آن‌ها به وجود آورده است.

در خصوص باغ ویلاها، مسئله از اهمیت زیادی برخوردار است. باغ ویلاها برخلاف کافه‌رستوران‌های باغی از منافع عمومی کمتری برخوردار است. بر اساس تفسیر مصاحبه انجام یافته از روستائیان^۲، این‌گونه از گردشگری در فضاهای روستایی به سلب مالکیت منابع تولیدی و شغلی روستائیان (آب، زمین و باغ‌ها) منجر شده است و فرصت شغلی کشاورزان و روستائیان را به فرصت‌های تفریحی خصوصی و زیرزمینی تبدیل کرده است. این اتفاق مسئله‌ی مهمی در کارآفرینی کشاورزان ایجاد می‌کند و خلاقیت و کارآفرینی آن‌ها را با مشکل مواجه می‌سازد (Bao & Peng, ۲۰۱۶). سلب مالکیت منابع روستایی آن‌ها را از کارفرمایی و نقش تولیدکننده‌ی مواد غذایی به کارگران و سرایه‌داران باغ‌ها تبدیل نموده است. مصاحبه با ۲۰ نفر از صاحبان باغ‌ویلا، نشان می‌دهد که ۱۷ نفر آن‌ها ساکن شهر ارومیه بودند و ۵ نفر از باغبان این ۲۰ باغ‌ویلا

مواقع به جای دستمزد نقدی وسایل خانگی خود و میوه می‌دهد ... (مصاحبه با اهالی روستای گوگ تپه، ۱۳۹۸، یادداشت هفتم).

³ Degarege & Lovelock

¹ Maroto

² همسایه ما زمین خود را به یک دلال فروخت و الان خودش در باغ و ویلا کار می‌کند و از آن نگهداری می‌نماید... در بسیاری از

بهره‌برداری شخصی شده است. متوسط مساحت هر یک از باغ‌ویلاها در این روستا ۱۴۰ مترمربع بنا و ۲۰۰ مترمربع محوطه باغ ویلاهاست که در مجموع ۲۱۴۲۰ مترمربع از ۲۰ هکتار زمین را از چرخه ی منافع عمومی (تولید مواد غذایی) خارج کرده است. به عبارتی در هر ۳۱۷۴ مترمربع یک باغ ویلا با مساحت ۳۴۰ متر ساخته شده است. علاوه بر این، مقدار تغییر کاربری اراضی در هر ملک باغ ویلا، به طور متوسط ۳۱۷۴ مترمربع زمین نیز از منابع تولید غذای عمومی به صورت خصوصی بهره‌برداری می‌شود؛ یعنی این مقدار اراضی نفع عمومی ندارد و به فضای تفریحی و سرگرمی خصوصی تبدیل شده است.

در روستای گوگ‌تپه در ۳۴ هکتار از اراضی، ۴۲ باغ‌ویلا با متوسط مساحت ۱۴۸٫۷ مترمربع بنا و ۲۱۰ مترمربع محوطه‌سازی شده است. در مجموع در هر هکتار ۱٫۲۴ باغ‌ویلا ساخته شده که در کل ۱۵۰۶۵٫۴ مترمربع زمین از حقوق عمومی تضییع شده است که در قانون حفاظت از کاربری اراضی برای تولید مواد غذایی (بند ت، ماده ۱ قانون حفظ کاربری اراضی، ۱۳۸۵) برای عموم در نظر گرفته شده است (جدول ۴).

در روستای برهانلو با کارکرد مذهبی، در ۲۶ هکتار از اراضی، ۴۳ باغ ویلا با متوسط مساحت ۹۸ مترمربع بنا و ۱۵۰ مترمربع محوطه‌سازی شده است. در مجموع در هر هکتار ۱٫۶۵ باغ‌ویلا ساخته شده که در کل ۱۰۶۶۴ مترمربع زمین از حقوق عمومی از ۲۶ هکتار اراضی از روند تولید مواد غذایی خارج شده است (جدول ۴).

در روستای بند در ۳۳ هکتار از اراضی نمونه‌گیری شده، ۳۲ باغ ویلا احداث شده است. متوسط این بناها ۹۹٫۵۷ با محوطه ۱۲۰ مترمربع محوطه‌سازی است. در مجموع در این روستا ۷۰۲۶٫۲۴ مترمربع از مساحت اراضی کشاورزی تغییر کاربری داده شده است. این مقدار اراضی در قانون اساسی و قانون حفظ کاربری اراضی جزء زمین‌های کشاورزی جهت تولید مواد غذایی بوده است. با تغییر کاربری، این زمین‌ها از روند تولید مواد غذایی برای شهروندان خارج گردیده است (جدول ۴).

روانه ی شهر ارومیه شده است. از سوی دیگر، سایر منافع گردشگری شامل فرصت سرمایه‌گذاری که روستائیان فاقد این توانمندی هستند، نصیب شهرنشینان، طبقه ی سرمایه‌دار و متوسط شهری شده است. علاوه بر آن، آرامش و فرصت‌های تفریحی نیز برای شهرنشینان بوده و آلودگی‌های ناشی از گردشگری برای روستائیان است.

۳٫۲٫۲ جایگاه حقوق عمومی روستایی و خارج از روستا در تولید و مصرف کالای گردشگری باغ ویلا و کافه‌رستوران‌ها

گفتمان گردشگری باغ‌ویلا و کافه‌رستوران‌های باغی جایگاه حقوق عمومی را به نفع حقوق خصوصی تضییع نموده است. حقوق عمومی شامل آن مواردی است که مردم و ساکنان یک محدوده ی سیاسی از منافع منابع عمومی برای خود قائل هستند که متولی این احقاق حق نیز دولت است (کاتوزیان، ۱۳۹۵). اشتغال، تفریح و سرگرمی، درآمد، سرمایه‌گذاری و سهیم شدن در ارزش‌افزوده ی منابع عمومی و پایداری محیط‌زیست مصادیقی از حقوق عمومی روستائیان و شهرنشینان هستند که انتظار می‌رود در سیاست‌های توسعه ی گردشگری دولت و بخش خصوصی لحاظ شود. بر اساس مبانی حقوق عمومی و قانون اساسی و قوانین برنامه‌های توسعه (اصل ۴۵ قانون اساسی ایران، ۱۳۶۸ و ماده ی ۱ قانون توزیع عادلانه آب)، منابع آب سطحی، زیرزمینی (Saleth, ۲۰۱۷) و زمین زراعی و باغی با وجود مالکیت خصوصی جزء اموال عمومی است و تنها حق تصرف و بهره‌برداری به بهره‌برداران به شرط حفاظت و تأمین منافع عمومی مانند؛ امنیت غذایی، تفریح و سرگرمی اجتماعی و همگانی داده شده است و قانون محدودیت تغییر کاربری (ماده ی ۱ قانون حفظ کاربری اراضی، ۱۳۸۵) نیز بر همین اساس است.

در روستاهای امامزاده، برهانلو، گوگ‌تپه و بند تراکم ساخت باغ ویلا با کارکرد تفریحی شخصی شدید بوده است. مطابق جدول (۴) در روستای امامزاده، در ۲۰ هکتار از اراضی، ۶۳ باغ‌ویلا ساخته شده است که نه تنها شغلی و فضای تفریحی و سرگرمی برای عموم مردم ایجاد نمی‌کند؛ بلکه از زمین و آب که جزء انفال عمومی است،

جدول ۴: وضعیت کاربری باغ ویلاها در روستاهای نمونه

روستاها	مساحت نمونه/هکتار	تعداد باغ ویلا	متوسط مساحت بنای باغ ویلاها/ مترمربع	متوسط محوطه‌سازی/ مترمربع	تعداد باغ ویلا در هکتار	سطح تغییر کاربری/ مترمربع
امامزاده	۲۱	۶۳	۱۴۰	۲۰۰	۳	۲۱۴۲۰
گوگ تپه	۳۴	۴۲	۱۴۸,۷	۲۱۰	۱,۲۴	۱۵۰۶۵,۴
برهانلو	۲۶	۴۳	۹۸	۱۵۰	۱,۶۵	۱۰۶۶۴
بند	۳۳	۳۲	۹۹,۵۷	۱۲۰	۰,۹۷	۷۰۲۶,۲۴

منبع: یافته‌های تحقیق

درآمدزایی، اشتغال‌زایی و تفریح و آرامش بوده است که برای شهرنشینان و سرمایه‌گذاران ایجاد کرده است-که جزء حقوق آن‌ها از سرمایه فضای سرزمینی کشور محسوب می‌شود و برای روستائینی که املاک شان در همسایگی این فعالیت‌ها قرار دارد، باعث افزایش ارزش املاک آن‌ها شده است؛ ولی در ارتباط با حقوق عمومی روستایی شامل اشتغال و درآمد روستائیان که در سیاست‌گذاری گردشگری به آن تأکید می‌شود، نتایج مثبتی نداشته است.

پایش نتایج مصاحبه با ۳۰ نفر کافه رستوران‌دار باغی مطابق جدول (۵) نشان می‌دهد که متوسط فضای اشغالی آن‌ها در اراضی روستاها برابر ۲۱۷۳,۳ مترمربع با مجموع مساحت ۶۵۲۰۰,۵ مترمربع از فضاهای روستایی را اشغال و از خدمات آب، برق و گاز و منابع آن‌ها و زمین و چشم‌انداز روستا استفاده می‌کند، منافع عمومی برای روستاها ندارد؛ ولی منافع عمومی خارج از روستا و بخش خصوصی را تأمین کرده است. بر اساس نتایج مصاحبه با رستوران‌داران، مهم‌ترین پیامد این فعالیت تولید

جدول ۵: فضای اشغالی کافه‌رستوران‌های باغی در روستاها

روستاهای دارای کافه‌رستوران	تعداد رستوران‌ها	متوسط مساحت بنا و محوطه/ مترمربع	سطح تغییر کاربری/ مترمربع
بند و امامزاده	۳۰	۲۱۷۳,۳	۶۵۲۰۰,۵

منبع: یافته‌های تحقیق

با تغییر آن از این حق محروم شده‌اند. همچنین در آن باغ-ویلاها هر یک از صاحبان آن‌ها چاهی را برای باغ خود بدون مجوز حفر نموده‌اند^۱ که تزیین حقی دیگر از حقوق عمومی است که در این مجموعه‌های گردشگری اتفاق افتاده است. این نتایج تکرار نتایج مطالعات روابط قدرت بهره‌مندان در تصرف ارزش زمین در ایالات متحده و چین است (Wang & et al, ۲۰۲۰). نکته ی قابل‌تأمل دیگر این

باغ‌ویلاها در اراضی کشاورزی روستاها موجب تفکیک اراضی شد و عملاً این اراضی را از نظر اقتصادی تضعیف کرده است و کاربری آن‌ها را از تولید مواد غذایی به کاربری تفریحی و سرگرمی تغییر داده است. در این خصوص ، مهم‌ترین مسئله این است که کاربری تفریحی و سرگرمی کارکرد عمومی ندارد و صرفاً برای صاحبان املاک است و عموم مردم که دارای حق تغذیه مواد غذایی آن را داشته‌اند،

^۱ طبق گزارش وزارت نیرو (۱۳۹۴) بیش از ۴۰ هزار چاه غیرمجاز در حوضه ی آبریز دریاچه ی ارومیه حفر شده است.

دولت در انتقال زمین زراعی اشاره داشته‌اند. نظام دلالی شکل گرفته اراضی روستایی با تبلیغ و دروغ‌پردازی برای روستائیان مانند «یک خریدار دست به نقد برای ملک شما وجود دارد، این یک فرصت استثنایی است...» و خیلی دروغ‌های دیگر، اراضی را از دست روستائیان خارج کرده است. با انتقال مالکیت اراضی با ترفندهای قطعه‌بندی و تفکیک، رانت سیاسی و پرده‌پوشی با قانون خانه کارگری مجوز ساخت باغ‌ویلا و امتیازات خدمات برق، آب بهداشتی، گاز و... دریافت گردیده است و یا در بسیاری از مواقع با تطمیع مأموران دولتی این بناها بدون مجوز ساخته شده است نیز امتیازهای خدمات برق، گاز و آب بهداشتی گرفته‌اند. از این رو، این ترفندها در انتقال حقوق و منافع عمومی روستایی به بخش خصوصی و مشخصاً شهرنشینان نقش داشته است.

ترفندهای دیگر سرمایه‌داری شهری در روستاها برای باز توزیع سرمایه با گفتمان گردشگری مسئله‌سازی برای اراضی و باغات کشاورزی توسط دلالان شهر است که هاروی (۲۰۰۷) از آن به‌عنوان ترفند نئولیبرالیسم برای باز توزیع سرمایه نام می‌برد. بعد از انتقال مالکیت اراضی باغی و زراعی به شهرنشینان و سرمایه‌داران شهری با ایجاد مسئله برای اراضی از طریق رهاسازی و خشکاندن، ریختن زباله و نخاله، سوزاندن درختان و صحنه‌سازی‌های اتفاقی آن را به خرابه تبدیل کرده است و مجوز تغییر کاربری برای ساخت رستوران و ویلا را دریافت کردند.

است که بهره‌برداران باغ ویلاها، بهره‌مندان اصلی (روستائیان) نیستند که سال‌ها در حفاظت و آبادانی آن تلاش کرده‌اند؛ بلکه به اعتقاد شی و تانگ^۱ (۲۰۱۹) شهرنشینانی هستند که با ترفندها و سازوکارهای مختلف این اراضی را از دست صاحبان اصلی آن خارج کرده و سود منافع عمومی را به سود و منافع شخصی خودشان تبدیل کردند و موجب نقض منافع روستائیان شده‌اند.

۳،۲،۳ سازوکارهای گفتمان گردشگری باغ‌ویلا و کافه‌رستوران‌ها در باز توزیع سرمایه‌ی

شهری

مطابق جدول (۶) سازوکارهای گفتمان گردشگری باغ‌ویلا و کافه‌رستوران‌های باغی در باز توزیع سرمایه‌ی شهری، سلب مالکیت، تفکیک اراضی، قانون و رانت و مسئله سازی سازوکارهایی هستند که در توسعه‌ی این‌گونه از گردشگری نقش داشته‌اند. البته این مسئله در مصاحبه با مردمان محلی نیز اشاره شده است که در بالا ذکر گردید.

سلب مالکیت در نظام اقتصادی سرمایه‌داری یک ترفند عمومی (Harvey, ۲۰۰۷) است. در روستاهای مورد مطالعه نیز بر اساس نظر کارشناسان با گسترش مشاور املاک در روستاها و خرید فروش اراضی روستایی در مشاور املاک شهر ارومیه در انتقال مالکیت اراضی باغی و زراعی و حق آبه‌ها نقش داشته است که وتنگ و دیگران^۲ (۲۰۲۰) نیز در مطالعات خود در قالب اضلاع گفتمان قدرت شامل؛ زمین‌فروشان، خریداران زمین و

جدول ۶: سازوکارهای باز توزیع سرمایه از طریق گفتمان گردشگری

تعداد کل تکرار / کلمه و گزاره	متوسط تکرار در هر مصاحبه	تمها یا سازوکارها
۴۰	۵	انتقال و خرید اراضی زراعی و باغی از طریق شبکه دلالی
۲۷	۴	تفکیک اراضی زراعی و باغی توسط روستائیان و دلالان شهری
۴۸	۶	قانون خانه کارگری و رانت سیاسی
۴۰	۵	مسئله‌سازی

منبع: یافته‌های تحقیق ۱۳۹۸

² Wang & et al

¹ Shi & Tang

تمایل به گذران اوقات فراغت در محیط‌های خارج از شهر به واسطه ی مهیا نبودن این شرایط در داخل شهر، نسبت به خرید زمین، تغییر کاربری و مهیا نمودن شرایط ساخت-وساز و توسعه ی زیرساختها - آن هم نه با انگیزه ی توسعه ی گردشگری و ارائه ی خدمات عمومی و منتفع ساختن جامعه ی روستایی- بلکه با هدف انتفاع شخصی مبادرت می‌نمایند. مطابق با نتایج میدانی مطالعه، این شکل از ورود و بهره‌برداری جامعه ی شهری از مشکلات جامعه ی روستایی دارای دو پیامد منفی بوده است: (۱) محرومیت و بهره‌مندی بسیار پایین روستائیان از منافع حاصل از این تغییر کاربری اراضی کشاورزی به باغ‌ویلاها، کافه‌ها و رستوران‌ها چون اشتغال و درآمدزایی در ازای از دست رفتن منابع پایه خود چون چشم‌انداز، آب و خاک، و (۲) مصادره ی کالاهای عمومی چون عرصه‌های طبیعی و چشم‌اندازهای محیط‌های روستایی، خاک، آب، انرژی‌ها سوبسیددار و ... به نفع طبقه ی خاصی از جامعه ی شهری به جای بهره‌مندی عمومی چون تامین غذا و گذران اوقات فراغت عموم مردم.

بنابراین، ورود این شکل از گردشگری به روستاهای مورد مطالعه، نه تنها کمکی به بهبود شاخص‌های توسعه ی اقتصادی-اجتماعی جامعه ی روستایی نکرده است، بلکه حقوق عمومی آن را با ابزارهای سرمایه، قدرت و رانت جامعه ی شهری تضییع نموده است. توجه و اجرای دقیق و کامل قوانین بالادستی حفظ کاربری اراضی زراعی و باغی و اصلاحیه‌ها و قوانین مکمل با آن، از ظرفیت کافی برای تسهیل شرایط برای روستائیان جهت بهره‌مندی بیشتر از اراضی در اختیار و سخت‌گیری و هدایت جامعه شهری برای بهره‌مندی از اراضی کشاورزی با انگیزه‌های بهره‌برداری عمومی و خصوصی را مهیا نموده است.

این ترندها و سازوکارهای گفتمان گردشگری روابط قدرت شهر و روستا ضمانت اجرایی، بی‌اثرسازی قوانین تغییر کاربری و مقاومت دولت در حفاظت از حقوق عمومی در برابر دلالتان و سرمایه‌داران شهری، پنهان‌کاری و مشروعیت‌بخشی به ساخت باغ‌ویلاها و کافه‌رستوران‌ها در روستاهای امامزاده، گوگ‌تپه، برهانلو و بند را تسهیل نموده است.

۴ نتیجه‌گیری

در این نوشتار گردشگری به‌عنوان گفتمان روابط شهر و روستا، به روابط استثماری شهری و روستایی منجر شده است. نتایج و یافته‌های تئوریک و پیمایشی مطالعه نشان‌دهند که پیامدهای منفی این نوع از توسعه ی گردشگری در عرصه‌های پیرامونی روستاهای مورد مطالعه، بسیار بیشتر از نتایج مثبت آن بوده است. اگر چه گسترش فعالیت‌های غیرکشاورزی از جمله گردشگری برای تنوع‌بخشی به ساختار اقتصاد جامعه ی روستایی مورد مطالعه برای کاهش وابستگی به کشاورزی و کاهش فشار بر منابع پایه آب و خاک، نسخه ی تجویزی برنامه‌ریزان و مجریان احیای دریاچه ی ارومیه بوده است؛ اما بنا به دلایلی چون ریسک بالای تولید در بخش کشاورزی (هزینه ی بالای نهاده‌ها و بازار) علیرغم سختی این فعالیت، کشاورزان به واسطه ی فقدان قدرت مالی برای سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های مرتبط با گردشگری و ضعف توان بوروکراتیک و دیوان‌سالاری جهت اخذ مجوزهای توسعه ی فعالیت‌های گردشگری، به انتخاب مسیر سهل یعنی تفکیک و فروش زمین به جامعه ی شهری مبادرت می‌نمایند. از سوی دیگر، طبقه ی اجتماعی خاصی از جامعه ی شهری به واسطه ی برخورداری از ویژگی‌هایی چون توان مالی و سرمایه‌گذاری بالا، نفوذ سیاسی و رانت قدرت،

منابع

منابع فارسی

علی قلی زاده، ناصر. (۱۳۹۸). اثرات توسعه ی گردشگری روستایی بر بخش کشاورزی (مطالعه ی موردی): روستاهای جلگه ای دهستان میان بند شهرستان نور. برنامه ریزی و توسعه ی گردشگری، ۸(۳۰)، ۱۱۱-۱۲۴.

صارمی، حمید رضا، خسروی، نسرین، صفوی، سید علی (۱۳۹۹). واکاوی اثرات گردشگری بر حس مکان در جوامع مقصد با رویکرد مبتنی بر نظریه ی زمینه‌ای، بررسی موردی: لواسان. برنامه ریزی و توسعه ی گردشگری، ۹(۳۲)، ۳۹-۵۳.

موردی: کلانشهر مشهد، جغرافیا و توسعه، شماره
ی ۱۴.

وزارت جهاد کشاورزی - سازمان مدیریت و برنامه ریزی
کشور (۱۳۸۵)، آیین نامه اجرایی قانون اصلاح قانون
حفظ کاربری اراضی زراعی و باغها.

کاتوزیان، ناصر (۱۳۹۵)، مبانی حقوق عمومی، چاپ ششم،
انتشارات میزان.

مافی، عزت الله، سقایی، مهدی (۱۳۸۸) کاربرد مدل-MS
SWOT در تحلیل مدیریت گردشگری مطالعه‌ی

منابع لاتین

- Allen, A. (2017). Foucault and epistemic injustice. *The Routledge Handbook of Epistemic Injustice*, 92, 187.
- Ayhan, Ç. K., Taşlı, T. C., Özkök, F., & Tatlı, H. (2020). Land use suitability analysis of rural tourism activities: Yenice, Turkey. *Tourism Management*, 76, 103949.
- Bao, H., & Peng, Y. (2016). Effect of land expropriation on land-lost farmers' entrepreneurial action: A case study of Zhejiang Province. *Habitat International*, 53, 342-349.
- Cheong, S. M., & Miller, M. L. (2000). Power and tourism: A Foucauldian observation. *Annals of tourism research*, 27(2), 371-390.
- Cheng, L., & Zhang, J. (2020). Is tourism development a catalyst of economic recovery following natural disaster? An analysis of economic resilience and spatial variability. *Current Issues in Tourism*, 1-22.
- Church, A., & Coles, T. (Eds.). (2006). *Tourism, power and space*. Routledge.
- Cucari, N., Wankowicz, E., & De Falco, S. E. (2019). Rural tourism and Albergo Diffuso: A case study for sustainable land-use planning. *Land use policy*, 82, 105-119.
- Daniloska, N., & Hadzi Naumova -Mihajlovska, K. (2015). Rural tourism and sustainable rural development. *Economic Development/Ekonomiski Razvoj*, 17(3).
- Degarege, G. A., & Lovelock, B. (2019). Sustainable tourism development and food security in Ethiopia: Policy-making and planning. *Tourism Planning & Development*, 16(2), 142-160.
- Evgrafova, L. V., Ismailova, A. Z., & Kalinichev, V. L. (2020, January). Agrotourism as a factor of sustainable rural development. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* (Vol. 421, No. 2, p. 022058). IOP Publishing.
- Folgado-Fernández, J. A., Di-Clemente, E., Hernández-Mogollón, J. M., & Campón-Cerro, A. M. (2019). Water Tourism: A New Strategy for the Sustainable Management of Water-Based Ecosystems and Landscapes in Extremadura (Spain). *Land*, 8(1), 2.
- Foucault, M. (1980). *Power /Knowledge*, US: The Harvester Press, Limited.
- Gao, J., & Wu, B. (2017). Revitalizing traditional villages through rural tourism: A case study of Yuanjia Village, Shaanxi Province, China. *Tourism Management*, 63, 223-233.
- Harvey, D. (2007). *A brief history of neoliberalism*. Oxford University Press, USA.
- Igić, M., Mitković, M., Mitković, P., Dinić-Branković, M., Đekić, J., Protić, I. B., & Ljubenović, M. (2020). Rural Tourism Development as a Catalyst of Urban-Rural Synergy in the Region of Southern and Eastern Serbia. In *Handbook of Research on Urban-Rural Synergy Development Through Housing, Landscape, and Tourism* (pp. 172-192). IGI Global.
- Islamic parliament of Iran (IPI). (1982). *The law of fair distribution of water*.
- Islamic parliament of Iran (IPI). (2011). *Law of the fifth development Programs of the Islamic Republic of Iran*.

- Ivolga, A., & Shakhramanian, I. (2019). Rural tourism as a factor of multifunctional development of rural territories: On materials of Stavropol region. *Western Balkan Journal of Agricultural Economics and Rural Development*, 1(1), 41-50.
- Izakovičová, Z., Špulerová, J., & Petrovič, F. (2018). Integrated approach to sustainable land use management. *Environments*, 5(3), 37.
- Jorgensen, M., & Phillips, L. J. (2002). Laclau and Mouffe's discourse theory. *Discourse analysis as theory and method*, 24-59.
- Jun-Yao, L. I., Fei, X. U., Fei-Ya, Y. U., & Rong-Hua, Z. H. O. U. (2018). Study on Brand Building of Rural Tourism Destination from the Perspective of Rural Revitalization Strategy. *DEStech Transactions on Social Science, Education and Human Science*, (icssm).
- Laclau, E., and Mouffe, C., (1985). *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics*, London, Verso.
- Liao, X. Y., So, S. I., & Lam, D. (2016). Residents' perceptions of the role of leisure satisfaction and quality of life in overall tourism development: Case of a fast-growing tourism destination-Macao. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 21(10), 1100-1113.
- Lyon, A., & Hunter-Jones, P. (2019). Critical discourse analysis and the questioning of dominant, hegemonic discourses of sustainable tourism in the Waterberg Biosphere Reserve, South Africa. *Journal of Sustainable Tourism*, 27(7), 974-991.
- Major-Poetzl, P. (2017). *Michel Foucault's archaeology of western culture: Toward a new science of history*. UNC Press Books.
- Maroto-Martos, J. C., Voth, A., & Pinos-Navarrete, A. (2020). The Importance of Tourism in Rural Development in Spain and Germany. In *Neoendogenous Development in European Rural Areas* (pp. 181-205). Springer, Cham.
- Ministry of Energy (MoE), (2017). *Water Allocation License in Lake Urmia watershed*.
- Nam, S. (2018). *Assessing the Impacts of Foreign Direct Investment (FDI) on Local Skills Development: The Hotel Industry in Siem Reap, Cambodia* (Doctoral dissertation, Auckland University of Technology).
- Pabyantara, D., Suksmawati, H., & Nuryananda, P. F. (2020). Cultural Tourism and The Use of Local Wisdom in The Bancakan Salak Galengdowo, East Java. *Journal of Indonesian Tourism and Development Studies*, 8(1).
- Randelli, F., Romei, P., Tortora, M., (2014). An evolutionary approach to the study of rural tourism: the case of Tuscany. *Land Use Policy* 38, 276-281.
- Sabouri, H., Abounori, E., & Tehrani, R. (2019). Financial risk contagion to real sector in Iran: A VAR-BEKK-GARCH approach. *World Scientific News*, 137, 81-95.
- Saito, H., & Ruhanen, L. (2017). Power in tourism stakeholder collaborations: Power types and power holders. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 31, 189-196.
- Saleth, R. M. (2017). *Water Rights*. Geography, 11.
- Shi, C., & Tang, B. S. (2019). Institutional change and diversity in the transfer of land development rights in China: The case of Chengdu. *Urban Studies*, 0042098019845527.
- Su, M. M., Wall, G., Wang, Y., & Jin, M. (2019). Livelihood sustainability in a rural tourism destination-Hetu Town, Anhui Province, China. *Tourism Management*, 71, 272-281.
- Temelkov, Z., & Gulev, G. (2019). Role of crowdfunding platforms in rural tourism development. *SocioBrains, International scientific refereed online journal with impact factor*, (56), 73-79.
- Timothy, D. J., & Olsen, D. H. (Eds.). (2006). *Tourism, religion and spiritual journeys* (Vol. 4). London: Routledge.
- Visentin, F., & Vallerani, F. (2018). A countryside to sip: Venice Inland and the Prosecco's uneasy relationship with wine tourism and rural exploitation. *Sustainability*, 10(7), 2195.
- Vuković, P. M., & Grujić, B. (2020). *Diversification of Economic Activities and Sustainable*

- Development of Rural Areas: The Case of the Novi Sad, Serbia. In Handbook of Research on Agricultural Policy, Rural Development, and Entrepreneurship in Contemporary Economies (pp. 167-188). IGI Global.
- Wang, W., van Noorloos, F., & Spit, T. (2020). Stakeholder power relations in Land Value Capture: comparing public (China) and private (US) dominant regimes. *Land Use Policy*, 91, 104357.
- Wang, Y., & Man, T. W. Y. (2019). Political Economy of Tourism Development in Rural China: Case of Luting Township, Zhejiang. *Tourism Planning & Development*, 16(6), 657-674.
- Wen-jun, C. H. E. N. (2000). Modern agri-tourism: a development direction of suburban tourism [J]. *Journal of Guangzhou Normal University (Social Science Edition)*, 10.
- Wight, A. C. (2019). Putting Foucault to work in tourism research. *International Journal of Tourism Research*, 21(1), 122-133.
- Zarębski, P., Kwiatkowski, G., Malchrowicz-Moško, E., & Oklevik, O. (2019). Tourism Investment Gaps in Poland. *Sustainability*, 11(22), 6188.
- Zhang, S., & Chan, E. S. (2019). A modernism-based interpretation of sustainable tourism. *International Journal of Tourism Research*.
- Taghilou, A. A., Kiani, M., Sadat-Kahaki, F. (2018). Investigating and Analyzing Economic and Environmental Impacts of Tourism on Settlements, Rural Saman County. *Journal of Regional Planning*, Year 8, Issue 3. In Persian.
- Marie, P., Christophe, C., Manon, R., Marc, M., Charleric, B., & Patrice, V. (2017). Environmental monitoring by surface sampling for cytotoxics: a review. *Environmental monitoring and assessment*, 189(2), 52.
- Chuan, C. L., & Penyelidikan, J. (2006). Sample size estimation using Krejcie and Morgan and Cohen statistical power analysis: A comparison. *Jurnal Penyelidikan IPBL*, 7(1), 78-86.
- Valdivielso, J., & Moranta, J. (2019). The social construction of the tourism degrowth discourse in the Balearic Islands. *Journal of Sustainable Tourism*, 27(12), 1876-1892.
- Drábová-Degro, M., & Krnáčová, Z. (2017). Assessment of natural and cultural landscape capacity to proposals the ecological model of tourism development (case study for the area of the Zamagurie region). *Ekológia (Bratislava)*, 36(1), 69-87.